

Zoltán Sándor

Lelkészköri gyűlést megnyitó beszéd¹

Homoródjánosfalván, 1956. augusztus 2.

1952. július 14-én Kénosban voltunk utoljára együtt mint Lelkészkör.² Szószéki munkaközösségünk (az Eszem³) itt-ott évenként néhányszor összegyűlt, hogy egy kis elevenséget vigyen bele egyházi, jobban mondva egymás közti, lelkészközösségi életünkbe. Jól esett így is együtt lennünk pár órán át s megbeszélni bajainkat, tennivalóinkat. Tervbe vettük volt havonkénti lelkészi értekezletek tartását

¹ Lelőhely: Homoródszentmártoni Unitárius Egyházközség: 1956. évi iratcsomó; Zoltán Sándor (teológiai magántanár, 1912–1964 között homoródszentmártoni unitárius lelkész) beszéde az udvarhelyi egyházkör lelkészkerének újjáalakuló gyűlésén hangzott el. Jelen ismereteink szerint ez az egyetlen olyan, lelkész által jegyzett forrásunk, amely nyíltan beszél arról az ellenséges és kiszolgáltatott helyzetről, amelybe az egyház és lelkész került a kommunista hatalom időszakban. A dokumentum az egyház és a kommunista állam viszonyrendszerének ábrázolása mellett azért is értékes, mert hitelesen mutat rá arra, hogy az udvarhelyi unitárius lelkészkar közösségének cselekvő szereplője kívánt maradni a totalitárius rendszer korlátozó törekvései ellenére is.

² Egyetemes Unitárius Lelkészkör: a lelkészek szakmai fejlődését és érdekvédelmét el látó, 1896-ban megalakult egyháztársadalmi szervezet.

³ Az udvarhelyi egyházkör lelkészei által létrehozott szószéki munkaközösség (SZM, szójáték az iniciálék kiejtése alapján), amelynek keretében egyházi beszédek megírására került sor. A munkaközösség tagjai: Nagy Ferenc recsenyédi, Kelemen Imre oklándi, Lőrinczi Géza homoródalmási, Végh Mihály homoródújfalvi, Sükösd Pál abásfalvi, Deák Berta és Nyitrai Mózes kénosi lelkészek. Nyitrai szerint megalakulása összefüggésben állt az egyházközségi birtokok államosításával, mivel ezt követően létük szinte kizárólagosan a hívek önkéntes adományaitól függött. A minőségi szolgálattal és prédikálással a lelkészek a híveknek ezt az áldozathozatalát szerették volna jutalmazni. Nyitrai Mózes, *Palástban* (Marosvásárhely: Mentor Kiadó, 2001), 334.

is, de valami ok miatt, talán a szervezetlenség miatt, ezek sem sikerültek úgy, mint kellett volna. Pedig a vágy fennállt a találkozásra. Ez a vágy nyilvánult meg a H[omoród]szentpálon f. é. jún. 25-én tartott lelkeszi értekezleten, mely ki-mondta a Lelkészkör működésének újból való beindítását, egyben pedig az elnö-ki teendőik ellátásával engem bízott meg, a jegyzői tisztség betöltésével id. Báró József⁴ kartársat ruházta fel. A cél, mely ezt a beindítás[t] sugalmazta, egyházi és lelkeszközösségi ügyeink, dolgaink, bajaink megbeszélése volt az egységes állás-pontra helyezkedés és egységes módszer alkalmazása végett. Ehhez járult még az a vágy is, hogy egy-egy előadás tartásával bővítsük ismereteinket, prédikációk előadásával és jóakarató bírálatokkal fejlesszük szóbeli készségünket. Ha visszate-kintünk a jegyzőkönyvek alapján lelkeszkörünk munkásságának, tevékenységé-nek múltjába, ott is ennek a törekvésnek akadunk nyomába. Az utolsó gyűlése-ken bekapcsolódott volt a szószéki munkaközösség tevékenysége is a v[allás] e[rkölcsi]n[evelés]⁵-nel együtt, ami néha csaknem teljesen a maga részére foglal-ta le a rendelkezésre álló időt. Egészségesebb dolog, ha mindenik alakulat meg-marad a maga működési körében, legfeljebb a v[allás]e[rkölcsi]n[evelés] ad irányvonalat a v[allás]e[rkölcsi]n[evelés] munka tekintetében.

Miért volt meg az óhajlás a lelkeszkör munkájának a beindítására? Először feleljünk arra a kérdésre: miért nem működött a lelkeszkör négy éven keresztül? Az 1952-ben megszavazott Alkotmánytörvény 86. szakasza megadja a RNK [Ro-mán Népköztársaság] polgárainak a szervezkedés jogát közületekbe, tudomá-nyos társaságokba, a 85. szakasz c pontja pedig a gyűlések tartásának szabadsá-gát. Ezek szerint régóta fennálló Lelkeszkörünk egy olyan közület, bizonyos fokig tudományos társaság – amennyiben szakba vágó kérdések megvitatásával, a teol[ógiai] tudományok előbbre vitelével is foglalkozik – amelyben a lelkeszek az alkotmányban biztosított jog alapján szervezkednek, s amely számára bizto-sítja az Alkotmány a gyűlések tartásának szabadságát. Hogy ennek ellenére még-sem gyűltünk össze négy éven át, annak oka a megfélemlítettségi érzetünk. Min-den vonalon úgy éreztük, s talán még ma is érezzük, hogy bármerre lépünk az egyházzal, vallással s az egyház és vallás reprezentánsaival, a lelkeszekkel szem-beforduló ellenséges magatartásba ütközünk, s az ebből származó fájó kellemet-lenségek ellen nem találunk orvoslást, védelmet sehol, még ott sem, ahová teljes bizalommal és hittel szeretnénk, s kellene fordulni, egyházi főhatóságunknál.

⁴ 1919–1975 között városfalvi unitárius lelkesz.

⁵ Vallás-erkölcsi Nevelési Bizottság: egyházi szervezet, mely a hitoktatás megszervezé-sét, működését és felügyeletét végezte, miután az 1948. augusztus 3-án kiadott 175/1948-as tanügyi rendelet beszüntette az iskolai hittanoktatást.

Hát ezért nem gyűltünk össze. Azonban úgy jártunk, mint aki sokáig nem mer enni, mert fél, hogy megárt az étel s végül megéheztén szörnyen, rászánja magát, hogy eszik, ha meghal is. Mi is megéheztünk, aztán rászántuk magunkat, hogy összegyűlünk, akármi is történik, mert jó minékünk együtt lenni s egymás kiéheztetett lelkét táplálni, erősítgetni, egymásnak lelkesítő tevékenységünkben iránymutatni, ha szükséges, egymásnak segítségére lenni. Ezért volt a vágy, óhaj lelkészünk működésének a beindítására.

Gárdonyi G[éza] halhatatlan művében, az *Egri csillagokban*, Gergely diák kétes helyzetekben Dobó Istvánnak ezzel a mondásával biztatja magát: „az a fő, hogy ne féljünk”. Hát mi se féljünk. Aki jót akar, akinek igaza van, annak nem szabad félni. Mi lelkesítő munkánkkal jót akarunk a szószéken, a gyermekekkel, az ifjúsággal, felnőttekkel való foglalkozásban egyaránt, mert célunk, hogy a társadalom, az állam részére becsületes, erkölcsös, emberbecsülő, munkaszerető, felelősségérzettől áthatott, s odatehetjük: istenfélő polgárokat neveljünk. Ez pedig elsőrendű állami és társadalmi érdek is. Tehát igazunk van, mert jót akarunk s nem gáncsol, hanem elismerést érdemlünk lelkiismeretesen végzett munkánkért. Ezért hát: „az a fő, hogy ne féljünk”, s éljünk alkotmány biztosította jogunkkal.

Én ezek után szeretettel köszöntve lelkésztársaimat, jelen 163-ik gyűlésünket megnyitom.

1956. aug. 2.

Zoltán Sándor

Közli: Pál János.